

Programma Studiedag vrijdag 25 september 2015

Maak van lezen geen probleem. Leesdidactiek in het mbo

Femke Scheltinga, ITTA, Universiteit van Amsterdam

Het belang van lezen voor schoolsucces en maatschappelijk functioneren wordt door iedereen onderkend. Daarom beginnen we al vroeg met leesonderwijs en krijgt leesvaardigheid in alle sectoren van het onderwijs aandacht. Tegelijkertijd zijn er zorgen over de afnemende interesse voor literatuur en de moeite die studenten hebben met studieteksten. Als docent wil je de leesvaardigheid van mbo-studenten ondersteunen, verbeteren en bevorderen. Maar hoe? Studenten hebben als kind op de basisschool leren lezen. Maar wat doen we daarna om de leesvaardigheid op peil te houden? Wat heeft zin, en (waarin) verschilt de aanpak in het mbo van die in het vo? Femke Scheltinga houdt verschillende theorieën, onderzoeksresultaten en didactische principes over leesdidactiek bij jongvolwassenen tegen het licht.

Workshop 1 Actief leesonderwijs voor de lage niveaus

Tiba Bolle, ITTA, Universiteit van Amsterdam

Studenten in de Entree en niveau 2 opleidingen vinden lezen vaak lastig. Ze hebben moeite met geconcentreerd lezen, vragen begrijpen en het antwoord kunnen vinden in de tekst. Hoe oefen je dit in de les? Is het een kwestie van regelmatig teksten aanbieden en meerkeuzevragen laten maken? Hoe bespreek je dat na op een manier zodat studenten hier ook wat van leren? En vooral, hoe kun je studenten hierbij meer activeren? In deze workshop gaat het over de stappen die je kunt nemen om studenten in de Entree en niveau 2-opleidingen te activeren zodat ze actief en doelgericht met leesteksten aan de slag gaan.

Workshop 2 Digitaal lezen, anders lezen? Een overzicht van enquêteonderzoek en experimenten naar het lezen van e-boeken.

Niels Bakker, Stichting Lezen

De opkomst van e-books, lees-apps en multimediale boeken doet de vraag rijzen hoe digitaal lezen zich verhoudt tot het lezen van papier. Hoe voltrekt het leesproces zich achter het beeldscherm? Kunnen lezers zich (even) goed concentreren op teksten die hyperlinks bevatten? Geeft de digitale bladspiegel voldoende houvast om de inhoud te onthouden? Niels Bakker doet voor Stichting Lezen onderzoek naar trends en ontwikkelingen in het digitale lezen. In deze workshop bespreekt hij de stand van zaken van empirisch onderzoek naar het lezen met e-readers, tablets en laptops. Daarnaast maakt u kennis met de uitkomsten van een recent experiment van Stichting Lezen naar de leeservaring van een verrijkte romantekst.

Workshop 3 Onlinegeletterdheid: een nieuwe uitdaging voor de talendocent

Jeroen Clemens, Helen Parkhurstcollege, promovendus Universiteit van Amsterdam

Informatie staat tegenwoordig vooral op internet. Online teksten hebben heel andere kenmerken dan lineaire papieren teksten. Uit onderzoek en in de praktijk is gebleken dat leerlingen vaak niet goed zijn in het vinden, selecteren, begrijpen en toepassen van online informatie. Ze hebben nieuwe vaardigheden en strategieën nodig waar wij in het onderwijs nog nauwelijks aandacht aan besteden. Wij moeten onlinegeletterdheid opnemen in het onderwijs, de leesdidactiek moet op de schop. Dit vraagt om een nieuwe definitie van taalvaardigheid en aanvulling op wat we tot nu toe doen. In deze workshop concentreren we ons op de vragen: Wat zijn die nieuwe vaardigheden en hoe pakken we online lezen concreet aan? Welke ideeën en materialen zijn hiervoor beschikbaar? Aan de orde komt welke initiatieven er al zijn en hoe we die zouden kunnen versterken.

Workshop 4 Leesproblemen

Femke Scheltinga, ITTA, Universiteit van Amsterdam

Problemen met lezen kunnen het leesproces ernstig belemmeren en daarmee ook het leren. De afgelopen jaren is de aandacht voor leesproblemen en dyslexie in het onderwijs toegenomen. Er zijn protocollen verschenen waarin richtlijnen staan over hoe ermee om te gaan in de verschillende onderwijssectoren. Dit heeft er ook toe geleid dat leesproblemen en/of dyslexie al in een vroeg stadium worden gesignaleerd. In veel gevallen zal dan ook bekend zijn of een mbo-student leesproblemen of dyslexie heeft. Soms zal de student in het voorgaande onderwijs al begeleiding hebben gehad en/of een behandeling gevolgd. In deze workshop wordt ingegaan op wat de gevolgen

van leesproblemen zijn voor het onderwijs en welke ondersteuning en begeleiding er in overleg met de student geboden kunnen worden.

Workshop 5 Lezen in beweging

Nelleke Vos, Alfa College, Inge van Meelis, ITTA

De studenten Sport & Bewegen op locatie Kardinghe van het Alfa College kunnen geen stilzitters worden genoemd en zijn geen echte lezers. Toch laten de docenten van deze niveau 2-opleiding de studenten elke dag 15 minuten lezen. Nelleke Vos nam het initiatief voor deze werkwijze. Aan de hand van uitspraken van collega's en studenten vertelt zij over deze aanpak. We belichten de betrokkenheid van de vakdocenten bij lezen, de werkwijze en de keuze voor leesmateriaal. Op basis van vragen en stellingen naar aanleiding van ervaringen uit het pilotjaar, bespreken we de mogelijkheden om deze werkwijze verder te ontwikkelen. Zet je de vijf stappen van motiverende leesdidactiek in bij deze vorm van lezen? Hoe vind je de juiste balans tussen weerstanden wegnemen en uitdagen? Verbind je opdrachten aan de leestijd?

Workshop 6 Strategisch lezen voor studie en beroep in bbl-trajecten mbo

Georgia Vasilaras, ROC de Leijgraaf en Roos Scharren, Expertisecentrum Nederlands

Voor mbo-leerlingen die een bbl-opleiding volgen, gelden dezelfde taal- en rekenen eisen als voor bol-leerlingen. De tijd die zij aan taal en rekenen kunnen besteden, zeer beperkt. Bovendien is een deel van de leerlingen al langere tijd weg uit het onderwijs. Een onderzoeksconsortium, bestaande uit Expertisecentrum Nederlands, KPC Groep en ROC De Leijgraaf, heeft een interventie ontworpen gericht op het leren omgaan met leesstrategieën, speciaal voor deze groep (jong-)volwassenen. De interventie is in de praktijk beproefd, waarbij zowel is gekeken naar de leerlingresultaten als naar de werkbaarheid van het programma. Tijdens de presentatie wordt ingegaan op de ontwerpcriteria die bij het maken van de interventie zijn gehanteerd, de ervaringen van docenten en leerlingen, en de resultaten van het kwantitatieve onderzoek.

Workshop 7 Onderzoek in de klas

Corry de Vries en Marjon van der Woude, Zadkine

In de periode 2011-2014 hebben het CPB, ECN en Zadkine in opdracht van het ministerie van OC&W een taalonderzoek uitgevoerd. De onderzoeksvragen waren: Hoe verloopt de taalvaardigheidsontwikkeling van het Nederlands binnen de verschillende sectoren van het mbo? In welke mate kan taalvaardigheid Nederlands verbeterd worden door een gerichte interventie rondom lees- en schrijfvaardigheid? Om hier een antwoord op te krijgen, kregen studenten een uur extra Nederlands. In dit extra uur werd de nadruk gelegd op het aanleren en verbeteren van lees- en schrijfstrategieën. Aan de orde komen de onderzoeksopzet en het (teleurstellende) resultaat. We laten het gebruikte werkboek zien en gaan in op de gekozen didactische principes. Ook komt aan de orde welke inzichten dit onderzoek ons heeft opgeleverd over lezen in de les.

Workshop 8 Hoe motiveer je mbo-studenten tot lezen? Ervaringen uit de praktijk

Anoushka van Bommel, Johan Cruyff College

Hoe daag je studenten uit tot het lezen van boeken? Vrij lezen is geen vanzelfsprekendheid op het mbo, terwijl het heel wat kan opleveren: meer leesplezier, meer leeskilometers en een betere leesvaardigheid. Uit onderzoek blijkt dat lezen onder andere de woordenschat vergroot, creatief denken stimuleert en zorgt voor beter tekstbegrip. Vaardigheden die nodig zijn om het centraal examen leesvaardigheid en luistervaardigheid te halen. Hoe krijg je juist de niet-lezers en de zwakkere lezers tot lezen en vergroot je hun leesmotivatie en leesplezier? Anoushka laat haar studenten één boek per jaar lezen en laat zien hoe je, onder andere met sociale media, een impuls kunt geven aan de leesmotivatie van studenten.

Workshop 9 Stil lezen in de klas

Erna van Koeven, Windesheim en Frank Schaafsma, Deltion

In 2011 is in het Entree-onderwijs van ROC Deltion College in Zwolle (START.Deltion) twee keer per week een half uur vrij lezen ingevoerd. Alle studenten én (vak)docenten lezen dan tegelijkertijd een zelfgekozen tekst. Vanaf januari 2013 is de invoering van Vrij Lezen in het curriculum gevolgd door onderzoekers van Hogeschool Windesheim en START.Deltion door middel van ontwerpgericht onderzoek, op initiatief van Stichting Lezen. De onderzoekers hebben het lezen geobserveerd en met studenten en docenten gesproken. Frank Schaafsma (Deltion College) is mbo-docent en initiatiefnemer van het project en zal tijdens de workshop ingaan op de ervaringen die in de opleiding zijn opgedaan. Erna van Koeven (Hogeschool Windesheim) was één van de onderzoekers. Zij zal het onderzoek toelichten en daarbij ingaan op de bijzondere rol die het heeft gespeeld in de ontwikkeling van Vrij Lezen op START.Deltion.

Workshop 10 Lezen brengt je verder - opbrengsten van leesclubs in het mbo

Mirella Verspiek, CINOP en Evelien Polter, ROC van Amsterdam

Met de invoering van de Centraal Ontwikkelde Examens voor luisteren en lezen in het mbo is de noodzaak om te werken aan de taalvaardigheid van studenten groter dan ooit. Vaak blijven de resultaten op leesvaardigheid achter. In deze presentatie zoomen we in op de rol van leesplezier als katalysator van de leesvaardigheid van mbo-studenten. Een succesvol praktijkvoorbeeld vinden we in Amsterdam: Evelien Polter, projectleider taal en rekenen op het ROC van Amsterdam, startte in 2014 met leesclubs voor studenten onder begeleiding van vrijwilligers. In de leesclubs is aandacht voor de inhoud van de gelezen boeken, de verbinding met de leefwereld van de studenten, maatschappelijk relevante thema's, leesmotivatie en leesvaardigheid. De eerste onderzoeksresultaten naar opbrengsten van de leesclubs wijzen erop dat studenten voor wie (fictie) lezen niet zo vanzelfsprekend is, meer leesplezier ervaren, op impliciete wijze hun leesvaardigheid versterken en hun woordenschat vergroten. Een voorbeeld om te volgen!